УКРАЇНСТВО В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2020.27.1>
УДК 791.22:316.3(477)

Ніна Авер'янова

кандидат філософських наук, науковий співробітник
Центру українознавства філософського факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: 0000-0002-1088-2372

Email: aver_n@ukr.net

ХУДОЖНЄ КІНО ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ДЕКОНФЛІКТИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Анотація. Авторка статті показує, що конфлікти привертають до себе увагу представників різноманітних галузей знання (філософії, соціології, конфліктології, психології, історії, політології, правознавства, військової науки, культурології, мистецтва, етнології, педагогіки тощо), зокрема, з метою розробки оптимальних способів їх вирішення на тих чи інших рівнях розгортання конфліктного протистояння різних сторін. Підкреслює, що конфлікт потрібно розглядати як один з видів соціальної взаємодії, учасниками якої можуть бути окремі індивіди, людські угруповання, організації, установи, суспільства, країни, держави тощо. Явища конфліктів, починаючи з давніх часів і до сьогодення, в різних художньо-образних формах відображають дійсність певної епохи та особливості історичного часу. Художнє осмислення явищ конфліктів доповнює, посилює та полегшує науковий аналіз проблем виникнення конфліктів і динаміки їхнього перебігу. Аналізує причини того, що, оскільки кіно є одним з найпопулярніших видів мистецтва сучасності, об'єднуючим творчість і виробництво, то саме кіно можна активно задіяти у процесі деконфліктизації українського суспільства. Вказує на специфіку художнього кіно: воно впливає на глибинні пласти психіки, торкається всіх струн душі людини та водночас відображає актуальні проблеми сучасності; змушує глядача ідентифікувати себе з героями фільму і активно включати їхні ідеали, принципи, спосіб поведінки і мислення у своє реальне життя. Робить висновок, що кіно, зважаючи на його тематику і сюжет, відіграє значну роль у формуванні як агресивної, так і миролюбної поведінки людей, тобто воно може сприяти або підвищенню рівня конфліктних ситуацій у соціумі, або їхній нівеляції. Доводить, що для зниження рівня конфліктності у соціумі варто зменшити кількість фільмів, що містять відверті покази насильства, криваві сцени та масштабні плани терору; необхідно збільшувати кількість якісних фільмів українського виробництва патріотичного спрямування.

Ключові слова: конфлікт, мистецтво, кіно, художнє кіно, патріотичне кіно, українське суспільство.

Nina Averianova

PhD in Philosophy, Research Associate,
Centre of Ukrainian Studies, Faculty of Philosophy,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

FEATURE FILMS AS AN EFFECTIVE WAY OF DE-CONFLICTING OF THE UKRAINIAN SOCIETY

Abstract. The author of the article shows that conflicts attract the attention of representatives of various fields of knowledge (philosophy, sociology, conflict studies, psychology, history, political science, jurisprudence, military science, culturology, art, ethnology, pedagogy and etc.), in particular, in order to develop optimal ways to resolve them at various levels of deployment of conflict confrontation between different parties. Emphasizes that conflict should be considered as one of the types of social interaction. Its participants can be individuals, human groups, organizations, institutions, societies, countries, states and so on. Phenomena of conflicts, from ancient times to the present, in various artistic forms reflect the reality of a certain era and features of historical

time. Artistic understanding of the phenomena of conflicts complements, strengthens and facilitates the scientific analysis of the problems of conflicts and the dynamics of their course. Analyzes the reasons that, since cinema is one of the most popular art forms of today, combining creativity and production, cinema itself can be actively involved in the processes of deconflict of Ukrainian society. Indicates the specifics of feature film: it affects the deep layers of consciousness, touches all the strings of the human soul and at the same time reflects the current problems of today; forces the viewer to identify with the characters of the film and actively include their ideals, principles, behavior and thinking in their real lives. He concludes that cinema, given its subject matter and plot, plays a significant role in shaping both aggressive and peaceful behavior of people, ie it can contribute to either increasing the level of conflict situations in society, or their leveling. Proves that in order to reduce the level of conflict in society, it is necessary to reduce the number of films that contain open displays of violence, bloody scenes and large-scale plans of terror; it is necessary to increase the number of high-quality Ukrainian films of patriotic orientation.

Keywords: conflict, art, cinema, feature film, patriotic cinema, Ukrainian society.

Постановка проблеми. Конфлікти відіграють надзвичайно важливу роль як у житті окремої людини, так і в бутті суспільства в цілому. Розв'язання будь-яких конфліктів потребує глибокого осмислення природи їхнього виникнення та динаміки перебігу. Конфлікт (від латинського слова *conflictus* – зіткнення) – це вид суперечності, яка є ситуативною і «яка відбувається в певному просторі і часі з певного приводу», між людьми чи групами людей [5, с. 232]. А конфліктизація – це процес підвищення (посилення) рівня конфліктності у будь-якому соціумі (як на індивідуальному, так і на колективному рівні) [7]. У працях зарубіжних і вітчизняних авторів конфлікт розглядається і як руйнівна сила, і як спосіб вирішення накопичених суперечностей у процесах взаємодії різних суб'єктів (індивідуальних, колективних). Конфлікт потрібно розглядати як один з видів соціальної взаємодії, учасниками якої можуть бути окремі індивіди, людські угруповання, організації, установи, суспільства, країни, держави тощо. Оскільки суспільні сфери, в яких відбуваються конфлікти, є різноплановими (економічна, соціальна, політична, військова, ідеологічна та ін.), то, відповідно, прояви конфліктів також різняться, як і методи та способи їхнього врегулювання [4].

Явища конфліктів, починаючи з давніх часів і до сьогодення, в різних художньо-образних формах відображають дійсність певної епохи та особливості історичного часу. Твори літератури, театру, музики, живопису, скульптури, кіно та інших видів мистецтва, художньо зображаючи явища конфліктів і їхню суть, впливають на емоції людини та формують у неї ставлення до конфлікту і специфіку поведінки людини в конфліктних ситуаціях. Тому дослідження мистецьких творів, які спрямовують людину на вибір конфліктних або неконфліктних способів поведінки у вирішенні різних проблемних ситуацій, є актуальним і необхідним питанням нашого часу.

Аналіз наукових публікацій. Проблему конфлікту як суспільного явища вивчали ще стародавні мислителі, вчені Середньовіччя та Нового часу. Систематизація знань про конфлікти відбулася в кінці XIX – початку XX ст., коли зародились напрями та школи конфліктологічного спрямування, яскравими представниками яких були Е.У. Берджесс, Е. Дюркгейм, Г. Зіммель, К. Маркс, Г. Моска, Ф. Оппенгеймер, В. Парето, Г. Ратценхофер, В. Самнер,

А. Смолл, Ж. Сорель, З. Фрейд та ін. Із середини XX ст. почався активний розвиток конфліктологічних концепцій, у розробку яких значний внесок зробили М. Амстуті, Е. Берн, К. Боулдінг, Р. Дарендорф, Л. Козер, Т. Парсонс та ін. У вітчизняній науці проблемам конфліктів присвятили свої праці: Н. Андрущенко, О. Батрименко, Т. Воропаєва, Л. Герасіна, А. Гірник, Л. Гуменюк, О. Картунов, Г. Ложкін, М. Панов, М. Пірен, Г. Перепелиця, А. Слободянюк, М. Цюрупа та ін. [2]. При цьому велика кількість вчених світу погоджується з думкою, що на формування у людини установок, які визначають їхню поведінку в конфліктних ситуаціях, впливає мистецтво, зокрема, кіно (А. Анцупов, А. Бандура, Г. Блумер, Д. Брайант, Л. Берковіц, О.Виноградна, В. Галаган, В. Орлов, О.Отіч, Д. Росс, Ш. Росс, С. Томпсон, О. Федоров, С. фон Фейлітцен, О. Фурса, Р. Харріс, П. Хаузер, А. Шипілов, У. Шорт та ін.). Це і обумовило **мету даної статті** – визначити вплив художнього кіно, як одного з видів мистецтва, на процеси деконфліктизації українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Мистецтво як своєрідний універсальний спосіб буття здатне інтегрувати зовнішні культурні смисли в духовний світ людини. Воно, маючи здатність впливати на пізнавальну, емоційну та вольову сфери громадян, на їхню свідомість і підсвідомість, здатне змінювати цінності, ідеали, стереотипи й установки суспільства в цілому. Мистецтво, з його широкою системою комунікації, яка практично не має перешкод, має можливість транслювати інформацію на найширшу аудиторію; сприяти усвідомленню й осмисленню певних ідеологічних установок; воно є важливим засобом оптимізації духовного світу людини. Суттєво й те, що художнє осмислення явищ конфліктів доповнює, посилює та полегшує науковий аналіз проблем виникнення конфліктів і динаміки їхнього перебігу.

Оскільки кіно є одним з найпопулярніших видів мистецтва сучасності, об'єднуючим творчість і виробництво, то саме кіно можна активно задіяти у процеси деконфліктизації українського суспільства. Недаремно XX ст. пройшло під знаком розвитку кіномистецтва як нового комунікативного каналу. І навіть в новому XXI ст. – столітті Інтернету – кіно не втратило своєї сили, воно залишається таким же знаковим і впливовим у соціумі. Сучасний технологічний

розвиток створив широке поле для культурно-мистецьких впливів, який має можливість відігравати стабілізуючу роль у державі.

Художнє кіно – явище медіа, що активно впливає на широку аудиторію і транслює їй певний емоційний зміст. Кіно – засіб культури, освіти і пропаганди, воно наймасовіше з усіх видів мистецтв і саме в ньому об'єднані різні комунікативні системи. Окрім цього кіно відіграє значну роль у таких сферах суспільного життя як розваги, наука та політика. Специфіка художнього кіно в тому, що воно впливає на глибинні пласти психіки, торкається всіх струн душі людини та водночас відображає актуальні проблеми сучасності. Воно закріплює в свідомості людини історичні факти – правдиві чи надумані, транслює цінності – національні чи привнесені з інших культур, об'єднує людей, незважаючи на їх расу чи релігію, або навпаки – налаштовує людей один проти одного. Кіно надзвичайно схильне до міфологізації, до розробки і втілення міфологічних змістовно-образних моделей. Кіно, виносячи у сферу свідомості індивідуальні та соціальні міфи, переосмислює їх по-новому, з врахуванням специфіки реальної дійсності.

Художнє кіно, завдячуючи своїй надмірній емоційності, гіперболізації, художньому прикрасенню та короткому часу (час демонстрації фільму), має можливість швидко донести до глядачів, закладену в ньому суть. Через яскраві художні образи кіно пропонує певні варіанти особистісного буття, спонукає до осмислення і аналізу дійсності, підказує вибір і зразок поведінки. Художнє кіно змушує глядача ідентифікувати себе з героями фільму і активно включати їхні ідеали, принципи, спосіб поведінки і мислення у своє реальне життя. Глядачі не переймаються проблемою достовірності художнього фільму, адже заздалегідь спрямовані на те, що художній фільм може бути повністю вигадкою. Вони під впливом емоційного враження сприймають ідею і готовий висновок, вкладені митцями у кінотвір. Про значення та вплив кіно на формування суспільної думки влучно висловився Георгій Почепцов: «Голівуд називають міністерством мрії для всього світу. І це знову створює можливості для зовнішнього управління, при якому всі ми будемо мріяти про одне й те ж. Це сильний метод, який використовується і сьогодні, оскільки великі фінансові витрати на фільм вимагають чіткого знання віртуальних потреб глядача на чотири-п'ять років вперед, поки фільм буде створюватися» [12]. Таким чином, художнє кіно, зважаючи на його тематику і сюжет, відіграє значну роль у формуванні як агресивної, так і миролюбної поведінки людей, тобто воно може сприяти або підвищенню рівня конфліктних ситуацій у соціумі, або їхній нівеляції.

Науковці світу звертають увагу на те, що кінематограф, як у минулому, так і нині, досить часто презентує навколишній світ як зону небезпеки, де

людське життя не становить цінності, де саме вбивство та жорстокість допомагають успішно вирішити будь-який соціальний конфлікт. Сцени насильства на екранах провокують глядачів, особливо молодь, до аналогічної поведінки в реальному житті, «кримінальні фільми породжують кримінальність» [15, с. 94]; такі фільми формують у суспільстві жорстокість, агресивність і цинізм. Засилля агресії на екранах певною мірою можна пояснити комерційним чинником, адже демонстрація насилля – найбільш вигідний сюжет фільму. Створення кіно, яке розкриває важливі та гострі проблеми суспільства, і при цьому захоплює глядачів, – задача складна, яка вимагає багато творчих сил, часу та таланту. А заповнення фільмів сюжетами бійок із застосуванням зброї чи без неї, кримінальними розбірками і вбивствами, погонями та вибухами компенсує і слабкий сюжет, і посередню гру акторів, а також дозволяє відзняти фільм у короткий термін з невеликими бюджетними затратами. Окрім цього, такі фільми затребувані невеликою аудиторією.

Кінематограф, маючи здатність впроваджувати нові напрями та тенденції в суспільстві, може сформулювати навіть зовсім протилежні для даного соціуму культурні цінності та ідеали. Наприклад, нові вимоги до кінофільмів, що претендуватимуть на премію BAFTA (The British Academy of Film and Television Arts – Британська академія кіно і телебачення) є яскравим прикладом впливу кіно на світобачення людей і суспільства в цілому. Фільми і серіали, що будуть подаватися на конкурс BAFTA, мають відповідати таким вимогам: 1) один або більше з головних героїв представляє меншість; 2) другорядні герої: 50/50 гендерний баланс, 20% з етнічної меншини, 10% LGBTQ (гомосексуалів, бісексуалів, трансгендерів, інтерсексуалів, асексуалів, людей, що не вписуються в традиційні рамки сексуальної орієнтації). Окрім цього 7% глухі і/або інваліди, «значна кількість» із нижчого соціально-економічного класу. При цьому головна сюжетна лінія повинна бути присвячена проблемам меншості. У серіалах ця лінія має бути присутньою у всіх серіях. Меншості – це жінки, національні, расові та етнічні групи, LGBTQ, інваліди, бідні, малоосвічені [14, с. 212 – 213]. Такі фільми, з одного боку, будуть привертати увагу суспільства до проблем меншин, закликати терпимо ставитися до думок, поведінки і способу життя інших людей. А з іншого – це прецеденти до конфліктних ситуацій у суспільстві, адже для його частини (можливо, досить значної) такі тенденції є неприйнятними, бо суперечать усталеним традиційним нормам. Щодо нашої держави, як стверджує фахівець із гендерних досліджень сучасності Ю. Стребкова, то через несприйняття проблем ЛГБТ, в Україні поширюються антигендерні рухи та антигендерні проекти, посилюється гендерна дискримінація [13]. Тому можна припустити, що кіно, яке буде дотримуватись вимог BAFTA, в україн-

ському соціумі викликати дисонанс і сприятиме виникненню конфліктних ситуацій.

Наприклад, вже відомі випадки конфліктів щодо прокату кінофільмів, які демонстрували сцени нетрадиційної сексуальної орієнтації персонажів. Серед них – американський фільм-фентезі режисера Білла Кондона «Красуня і чудовисько» (2017 р.), в основу якого покладена казка. Незважаючи на значну касовість картини, відношення до неї неоднозначне, адже рішення митців показати одностатеві відносини в фільмі викликало і позитивні, і негативні відгуки. Саме за «гей-сюжет» низка кінотеатрів, зокрема і в США (штат Алабама), відмовилась демонструвати фільм [16]. У Російській Федерації, в зв'язку з присутністю у картині героя-гея («створений однозначний образ нетрадиційного сексуального потягу персонажа чоловічої статі Лефу до іншого персонажу чоловічої статі – Гастона») та показ «антигромадської поведінки (вживання алкогольних напоїв, лайка, агресія)», фільм «Красуня і чудовисько» отримав вікове обмеження 16+ [8]. Курйоз у тому, що «Красуня і чудовисько» – це казка, а фільми такого жанру розраховані на дітей, ця ж картина саме для дітей і не рекомендується.

Оскільки в Україні вже сьомий рік триває російсько-український збройний конфлікт, то для нашої держави є важливим питання – створення патріотичного кіно. Гібридна війна, яка ведеться Росією проти нашої держави, набирає все більших обертів. Специфікою гібридної війни є те, що вона офіційно не оголошується між країнами, а це надає певні переваги, наприклад, керівництву держави-опонента дистанціюватися від своїх нерегулярних військових формувань. Воєнні дії направлені не на фізичне знищення армії противника, а на її виснаження та деморалізацію. І хоча зазначені засоби були присутні в усіх війнах, проте саме в наш час надається перевага не фізичному силовому складнику, а інформаційно-психологічному [1]. У гібридній війні мистецтво, зокрема кіно, постає потужним засобом як пропаганди, так і контр-пропаганди. Тому варто залучати в культурно-мистецьку практику, насамперед, українське мистецтво, українське кіно, адже воно акумулює культурно-історичний та емоційно-естетичний досвід минулих поколінь українства, втілює і передає ціннісне ставлення до світу крізь призму етнопатриотичної специфіки, унеможливорює прояви етнопатриотичної та духовної асиміляції нації.

У 2020 р. було передбачено видатки з бюджету України на розвиток кіно патріотичного спрямування – 50 млн. грн [6]. На нашу думку, патріотичне кіно – це не обов'язково реконструкція минулого України та фільмування її відомих історичних осіб, це кіно і про людей, які ризикуючи власним життям захищають свою Батьківщину, працюють для її розвитку, рятують інших людей, наприклад, від наслідків аварій, ураганів, пожеж, повеней та різних непередбачуваних обставин; це кіно, яке осмислює питання війни і миру; кіно про людей з гуманістичними

принципами і високими духовними потребами, що активно їх відстоюють; про людей, які мають почуття власної гідності і вміють боротися за свої ідеали [3]. Фільми з такими сюжетами сприятимуть формуванню високих духовних потреб українського суспільства, слугуватимуть зміцненню національної єдності, що в цілому призводить до декомунізації суспільства.

В останні роки в Україні кількість вітчизняних фільмів поступово зростала. У 2019 р. завершено 46 фільмів: 17 неігрових, 25 ігрових (зокрема, 19 повнометражних), 4 анімаційних [9]. Однак для порівняння, наприклад, у Франції на підтримку кіно щорічно виділяється близько 600 млн. євро та створюється 170 – 190 фільмів; у Німеччині щорічно виробляється 150 – 160 фільмів, проте в прокат, завдяки жорсткій конкуренції, потрапляє лише 80 – 90 [11]. Важливо те, що в останні роки в українському кінематографі з'явилися фільми патріотичного спрямування: художні фільми «Незламна» режисера Сергія Мокрицького (2015), «Кіборги» (2017) та «Чужа молитва» (2017) режисера Ахтема Сеїтаблаєва, «Червоний» (2017) режисера Зази Буадзе та ін.; документальні фільми: «Воїни духу» Тетяни Кулаковської та Анни Мартиненко (про останні 5 днів героїчної оборони Донецького аеропорту), «На лінії вогню» Сергія Якименка, «Неоголошена війна. Щоденник пам'яті» Сніжани Потапчук, «Рейд. Сила нескорених», знятий Військовим телебаченням України та ін. Ці патріотичні фільми формують почуття гордості за свою націю, а також дають можливість світовій спільноті сприймати події в Україні крізь призму роз'яснень українських митців.

«Україна повинна завершити культурну “емансипацію” від Росії» [10, с. 131]. Тому важливо, щоб Україна в цілому підтримувала вітчизняні культурні індустрії та залучала їх до соціально-культурних проєктів. Культурні індустрії (або їх називають креативні індустрії) включають в себе образотворче і музичне мистецтво, архітектуру, рекламу, видавничу справу, кіно- і відеопродукцію, теле-, радіо-, Інтернет-трансляції, фотографію, дизайн і моду. Цікаво те, що на «шкалі» роботодавців Європи ця широкомасштабна галузь посідає третє місце, поступаючись лише будівництву та підприємствам громадського харчування. Європейці широко використовують можливості креативної індустрії як в економічному зростанні своїх країн, так і в зниженні соціальної напруги в суспільстві. Тобто культурні (креативні) індустрії – це не лише джерело духовного та естетичного розвитку суспільства, а й важливий та перспективний сектор економіки країни, який варто використовувати для збагачення держави.

Висновки. Отже, мистецтво, зокрема художнє кіно, можна ефективно використовувати як перспективний напрям декомунізації українського суспільства. Для зниження рівня конфліктних ситуацій у соціумі варто зменшити кількість фільмів, що містять відверті покази насильства, криваві сцени та масштабні плани терору. Важливо формувати у

реципієнтів, особливо в молодого покоління, вміння аналізувати отриману інформацію та протистояти спробам маніпулювань через екран. Необхідно збільшувати кількість якісних конкурентоспроможних фільмів українського виробництва та на українську тематику, поліпшувати стан об'єктів культурної спадщини, забезпечувати громадянам доступність до мистецьких надбань. Українське кіно повинно активно протистояти процесам розкультирення, бездуховності, конфліктизації та деукраїнізації в суспільстві, що сприятиме єдності в суспільстві та його деконфліктизації.

1. Авер'янова Н.М. Гібридна війна: російсько-українське протистояння. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. 2017. № 3(43). С. 30–34.

2. Авер'янова Н.М. Особливості збройного конфлікту в Україні. *Українознавчий альманах*. 2019. Випуск 25. С. 8–13.

3. Авер'янова Н.М. Художнє кіно як системний засіб впливу на процес консолідації українства. *Zbior artykulow naukowych «Rozwoj i praktyka» (Zakopane, 29.12.2017)*. Warszawa, 2017. S. 62–64.

4. Авер'янова Н.М., Воропаєва Т.С. Міждержавний збройний конфлікт на теренах України: неоколоніальний вимір. *Гілея: науковий вісник*. 2019. 145(№ 6). Ч. 2. С. 7–11.

5. Булатов М.О. Філософський словник. К.: Стило, 2009. 575 с.

6. Бюджет Міністерства культури та інформаційної політики на 2020 рік затверджено в розмірі 8,16 млрд. грн. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/byudzhet-ministerstva-kulturi-ta-informacijnoyi-politiki-na-2020-rik-zatverdzheno-v-rozmiri-816-mlrd-grn>

7. Воропаєва Т.С. Конфліктизаційні та деконфліктизаційні процеси в Україні: соціально-філософські аспекти. *Научный взгляд в будущее*. 2018. Випуск 10. Т. 2. С. 49–56.

8. Зав'ялова О. Експерти нашли в «Красавице и чудовище» «эволюцию гея» и «формы разгула». *Life* (17.03.2017). URL: <https://life.ru/p/985589>

9. Звіт за результатами діяльності Державного агентства України з питань кіно за 2019 р. *Державне агентство України з питань кіно*. URL: <http://dergkino.gov.ua/ua/text/reports-state-cinema.html>

10. Литвиненко О. Пострадянський період в українсько-російських відносинах позаду. Що далі? *Національна безпека і оборона*. 2020. №1-2(181-182). С. 130–132.

11. Підтримка національного кінематографа: європейський досвід. *Національний інститут стратегічних досліджень* (15.01.2014). URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1432/>

12. Почепцов Г. Комиксы и телесериалы как инструкции по массовому поведению. *Media Sapiens* (20.10.2019). URL: <https://ms.detector.media/mediaanalitika/post/23665/2019-10-20-komiksy-i-teleserialy-kak-instruktsii-po-massovomu-povedeniyu/>

13. Стребкова Ю. Роздуми про своїх, чужих та інших. *Гендерна парадигма освітнього простору*. 2017. № 5. С. 34–44.

14. Фісенко Т.В. Кінематограф у формуванні громадської думки. *Обрії друкарства*. 2020. №1(8). С. 205–223.

15. Bisky L., Wiedemann D. Der Spielfilm. Rezeption und Wirkung. Berlin: Kunst und Gesellschaft, 1985.

16. Wong Curtis. Alabama Theater Won't Show «Beauty And The Beast» Because Of Gay Subplot. *The Huffington Post* (03 March 2017). URL: https://www.huffpost.com/entry/beauty-and-the-beast-alabama-theater_n_58b9a6f7e4b05cf0f400427b

References

1. Averianova N.M. (2017). *Gibrydna vijna: rosij's'ko-ukrayins'ke protystoyannya* [Hybrid warfare: Russian-Ukrainian confrontation]. *Naukovyj zhurnal «Molodyj vchenyj»*. №3(43). 30–34. (in Ukrainian).

2. Averianova N.M. (2019). *Osoblyvosti zbroynogo konfliktu v Ukraini* [Features of the armed conflict in Ukraine]. *Ukrayinoznachyij al'manax*. Vypusk 25. 8–13. (in Ukrainian).

3. Averianova N.M. (2017). *Xudozhnye kino yak systemnyj zasib vplyvu na proces konsolidaciyi ukrayinstva* [Feature film as a systemic means of influencing the process of consolidation of Ukrainians]. *Zbior artykulow naukowych «Rozwoj i praktyka» (Zakopane, 29.12.2017)*. Warszawa. 62–64. (in Ukrainian).

4. Averianova N.M., Voropayeva T.S. (2019). *Mizhderzhavnyj zbrojnyj konflikt na terenax Ukrayiny: neokolonial'nyj vymir* [Inter-state armed conflict on the territory of Ukraine: the neo-colonial dimension]. *Gileya: naukovyj visnyk*, Vyp. 145(№ 6), Ch. 2. 7–11. (in Ukrainian).

5. Bulatov M.O. (2009). *Filosofs'kyj slovnyk* [Philosophical Dictionary]. K.: Stylos. 575 p. (in Ukrainian).

6. *Byudzhet Ministerstva kul'tury ta informacijnoyi polityky na 2020 rik zatverdzheno v rozmiri 8,16 mlrd. grn* [The budget of the Ministry of Culture and Information Policy for 2020 has been approved in the amount of UAH 8.16 billion]. (2020). *Uryadovyj portal*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/byudzhet-ministerstva-kulturi-ta-informacijnoyi-politiki-na-2020-rik-zatverdzheno-v-rozmiri-816-mlrd-grn> (in Ukrainian).

7. Voropayeva T.S. (2018). *Konfliktyzacijni ta dekonfliktyzacijni procesy v Ukraini: social'no-filosofs'ki aspekty* [Conflictization and deconflictization processes in Ukraine: social-philosophical aspects]. *Nauchnyi vzgliad v budushch*. Vyp. 10. T. 2. 49–56. (in Ukrainian).

8. Zavyalova O. (2017). *Eksperty nashli v «Krasavice i chudovishhe» «evolyuciyu geja» i «formy razgula»* [Experts have found in «Beauty and the Beast» “gay evolution” and “forms of binge”]. *Life* (17.03.2017). URL: <https://life.ru/p/985589> (in Russian).

9. *Zvit za rezul'tatamy diyal'nosti Derzhavnogo agentstva Ukrayiny z pytan' kino za 2019 r.* [Report on

the results of the State Agency of Ukraine for Cinema for 2019]. (2019). *Derzhavne agentstvo Ukrayiny z pytan' kino*. URL: <http://dergkino.gov.ua/ua/text/reports-state-cinema.html> (in Ukrainian).

10. Lytvynenko O. (2020). *Postradyans'kyj period v ukrajins'ko-rosijs'kyx vidnosynax pozadu. Shho dali?* [Post-Soviet period in Ukrainian-Russian relations behind. What's next?]. *Nacional'na bezpeka i oborona*. №1-2(181-182). 130–132. (in Ukrainian).

11. Pidtrymka nacional'nogo kinematografa: yevropejs'kyj dosvid [Supporting national cinema: the European experience]. (2014). *Nacional'nyj instytut strategichnyx doslidzhen'*. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1432/> (in Ukrainian).

12. Pochepczov G. (2019). *Komiksy i teleserialy kak instrukcii po massovomu povedeniyu* [Comics and TV series as instructions for mass behavior]. *Media Sapiens*. URL: <https://ms.detector/mediaanalitika/post/23665/2019-10-20-komiksy-i-teleserialy-kak-instruktsii-po-massovomu-povedeniyu/> (in Russian).

13. Strebkova Yu. (2017). *Rozdumy pro svoiyx, chuzhyx ta inakshyx* [Reflections on their own, others and others]. *Genderna paradygma osvithnogo prostoru*. № 5. 34–44. (in Ukrainian).

14. Fisenko T.V. (2020). *Kinematograf u formuvanni gromads'koyi dumky* [Cinema in the formation of public opinion]. *Obriyi druzarstva*. №1(8). 205–223. (in Ukrainian).

15. Bisky L., Wiedemann D. (1985). *Der Spielfilm. Rezeption und Wirkung*. Berlin: Kunst und Gesellschaft. (in German).

16. Wong Curtis (2017). Alabama Theater Won't Show «Beauty And The Beast» Because Of Gay Subplot. *The Huffington Post* (03 March 2017). URL: https://www.huffpost.com/entry/beauty-and-the-beast-alabama-theater_n_58b9a6f7e4b05cf0f400427b (in English).

DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2020.27.2>
УДК 323.2(476)"2020"

Олександр Агєєв
кандидат історичних наук, доцент
м. Могильов, Білорусь

ORCID: 0000-0001-6926-8783
Email: aheyeu@tut.by

БІЛОРУСЬКІ ПРОТЕСТИ 2020 У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНФЛІКТНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРІ

Анотація. У статті в тезовій формі представлені результати первинного аналізу білоруських протестів 2020 року в контексті подібних процесів на пострадянському просторі. Показані передумови, причини масових демонстрацій: структурні проблеми та українські події 2014 року призвели до застою білоруської економіки; довіра до результатів виборів у суспільстві падала з кожною виборчою кампанією; нове покоління білорусів мало незрозумілі цінності, які влада зберігала і нав'язувала суспільству. Також було кілька мотивуючих чинників протестів: особливості стратегії білоруського керівництва в контексті пандемії вірусу covid19 знизили авторитет уряду; невідповідність офіційних та фактичних результатів голосування; жорстокість розгону перших післявиборчих протестів викликали масове обурення. Влада вважала і досі вважає іноземний фактор головною причиною протестів. Багато політиків та експертів підтримують теорію втручання Росії в Білорусь. Солідарність білорусів - нове явище для Білорусі в новітній історії. Багато в чому вона змогла проявити себе через нові форми спілкування в суспільстві та нові творчі форми діяльності: ланцюжок солідарності, прогулянки та марші по проспектах та вулицях, акції в житлових районах тощо. Діяльність жінок, пенсіонерів та робітників свідчить про зміну їхньої ролі у політичному житті пострадянських країн. Підтримка протестів з боку інших традиційних та нових професійних груп свідчить про загальнонаціональний характер демонстрацій у сучасній Білорусі. Відсутність очевидних соціально-економічних вимог дозволяє класифікувати білоруські протести як політично-демократичні революції, які умовно можна назвати "Революціями гідності". Найважливішим результатом білоруських протестів є відкриття світу білоруської політичної нації. Незважаючи на поляризацію та певний розкол у суспільстві, існує чіткий загальний попит на суверенітет як від електорату С. Тихановської, так і від прихильників А. Лукашенка. Тепер усім політичним силам доведеться рахуватися з фактором існування та активної участі у політичному процесі білоруської політичної нації.

Ключові слова: Білорусь, Могильов, Україна, протести, репресії, А. Лукашенко, С. Тихановська.